

AUREL BĂDESCU

Criticul, ca ființă morală

Faptul că, de pildă, în cutare spectacol, cutare actor mi s-a părut extraordinar, iar altui cronicar, același actor, în același spectacol, i s-a părut penibil nu a fost niciodată în stare de a mă alarma sau de a mă scoate din sărite. Nu m-au scos din sărite nici împrejurările în care cite o montare era simultan declarată excelentă (într-o revistă) și limitatică (în altă revistă). Nu spun unde : vorba „patronului“, o dau anonimă...

Nu m-au iritat niciodată asemenea împrejurări, fiindcă am crezut întotdeauna într-o inevitabilă și necesară subiectivitate a cronicarului. Poate ca termenul „necesară“ să șocheze, în acest context, numai că eu nu vreau să spun altceva decât că, personal, mă interesează atât ideile generale despre un spectacol, idei ce pot fi întâlnite, sub o formă sau alta, în majoritatea comentariilor, cât și (mai ales) ceea ce vede, din punctul său de vedere, fiecare cronicar, în acel spectacol. Cutare scenă rămâne moartă sub pana unuia, dar capătă un puls neașteptat sub condeiul altuia — iată viața imprezvizibilă a criticii teatrale, blestemată (și nu doar ea) a pendula între realitatea obiectivă a opereii scenice și ochiul care o privește, ochi — oricum am lua-o — de om. Nimeni nu poate avea ultimul cuvânt, evident, mai mulți pot avea, însă, dreptate, fiecare în felul lui.

Cred, așadar, că subiectivismul unei cronici este o realitate obiectivă, atât timp cât prin el înțelegem reacție personală vizavi de operă, simpatetică sau nu, însă sprijinită

pe tot ceea ce în substanță și în concretizarea scenică a opereii trebuie admis de orice minte lucidă. Putem avea păreri personale doar după ce am reușit să cădem de acord asupra citorva lucruri. Altfel...

Nu-mi dau seama prea bine cât de citită este critica noastră teatrală de către publicul larg. Am senzația, însă, că multă lume merge la teatru fără a-și arunca prea des ochii asupra rindurilor noastre. Să nu fie, oare, nevoie de ele? Cunosce destui oameni care nu manifestă un interes aparte pentru ceea ce se scrie despre ceea ce se petrece pe scenă. Le ajunge să vadă. Citesc cronici — dar numai dacă sînt îndemnați neapărat. E o atitudine explicabilă, poate, în felul ei. Acest „îmi ajunge să vadă“ ar trebui să dea, totuși, de gîndit. Nouă, cronicarilor, în primul rînd.

Întrebarea este, așadar, cît folos aducem, putem aduce, cu rindurile noastre de cronici într-ale teatrului. Eu cred că :

dacă știm a fi subiectivi după ce am reușit a fi obiectivi ;

dacă știm a pune probitatea înaintea a tot ceea ce i se poate opune ;

dacă înțelegem (și dacă mai ales alții înțeleg) că a critica nu înseamnă, nu poate, nu trebuie să fie echivalent cu a nega ;

dacă pricepem că înainte de a schimba vorbe între noi, trebuie să schimbăm vorbe cu omul din stal ;

dacă înțelegem că putem greși ;

dacă înțelegem că uneori nu putem greși ;

dacă asimilăm gîndul că, înainte de a fi datori cu o cronică pe placul fraților și (con)fraților, sîntem datori cu una pe înțelesul oamenilor de la galerie, cărora li se umezesc ochii, vorba lui Caragiale ;

dacă putem cădea de acord că a face critică (fie ea și de teatru) înseamnă a da seamă, într-un anume fel, despre tine însuși, în primul rînd, și despre tine însuși, în al doilea rînd ;

dacă înțelegem că o silabă de-a noastră poate împinge un om în sala teatrului sau îl poate face să ocolească ;

dacă ne dăm seama cît folos putem aduce printr-un rînd, sau cîtă pagubă ;

dacă ne pătrundem de ideea esențială că o judecată de valoare ține în primul rînd de morală și că a fi critic înseamnă a fi moral...

...atunci vom descoperi un lucru uimitor, incredibil de simplu : anume, că purtăm răspunderea, în calitate de critici și de cronicari, nu doar pentru rîndurile pe care le scriem, dar și, o cît de ciudat ar părea, pentru fiecare spectacol, glorios sau dimpotrivă.